

Таким чином, релігійна толерантність – це багатоаспектне явище, що має загальні психологічні риси з іншими видами толерантності. Вона відображає прийняття «інших», що мають приналежність до якоїсь релігійної групи, і виступає як комплекс установок по відношенню до них. У суспільстві релігійна толерантність забезпечує стабільність і співіснування різних релігійно-конфесійних груп.

Список використаних джерел

1. Абуов А. П. Межконфессиональный диалог как основа социального согласия [Электронный ресурс] / А. П. Абуов – Режим доступа: <http://www.embkaztm.org/article/142>
2. Мацковский М. С. Толерантность как объект социологического исследования // Век толерантности: Научно-публицистический вестник. – Вып. 3-4. – Режим доступа: <http://www/tolerance.ru/p-mag-last.shtml>
3. Мчедлов А. П. Религиозная толерантность [Электронный ресурс] / А. П. Мчедлов — Режим доступа: http://www.nravstvennost.info/library/news_detail.php?ID=2070
4. Олпорт Г. Толерантная личность / Г. Олпорт // Национальный психологический журнал. – 2011. – №2 (6). – С. 155-159.
5. Пирог Г. Соціальні аспекти функціонування релігійних цінностей / Г. Пирог // Українське релігієзнавство : Бюлетень Української Асоціації релігієзнавців і Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України. – Київ, 2003. – Вип. 26. – С. 30-37.

Пирог Г.В.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри теоретичної та практичної психології,

Коробко Д.С.

магістрантка,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТАРШОКЛАСНИКІВ УСТАНОВ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Перед старшокласниками, які виховуються в установах інтернатного типу, постає нелегке завдання професійного самовизначення. Теоретичний аналіз особливостей професійного самовизначення старшокласників, які знаходяться у складних життєвих обставинах, показав, що вони мають більше проблем у цій сфері, ніж старшокласники загальноосвітніх шкіл [2].

У даній публікації розглядаються особливості професійного вибору старшокласників, які виховуються в установах інтернатного типу. Емпіричне дослідження проводилось серед старшокласників загальноосвітньої школи-інтернату І-ІІІ ступенів в Житомирській області протягом 2017 навчального

року. Вибірку склали 19 учнів 10-11-х класів від 15 до 17 років, серед них 10 хлопців і 9 дівчат.

Для дослідження психологічних особливостей професійного самовизначення старшокласників установ інтернатного типу було підібрано комплекс методик: анкета «Мої життєві та професійні плани», «Орієнтація» (І.Л. Соломін), «Професійна готовність» (А.П. Чернявська), опитувальник виявлення мотивів професійного вибору (Я.С. Сунцова) [1].

Результати вивчення професійних перспектив старшокласниками СЖО за анкетною «Мої життєві та професійні плани» показали, що тільки 16% юнаків СЖО остаточно зробили свій професійний вибір, 53% мають сумніви щодо свого професійного вибору, 21% ще не здійснили або не визначились із своїм професійним майбутнім, 32% досліджуваних старшокласників вказали на конкретне місце роботи, решта учнів планують продовжувати навчання в коледжі або технікумі (21%) та університеті (10%), 37% ще не визначились, що конкретно будуть робити після закінчення 11 класу. При цьому тільки 5% опитуваних юнаків зі школи-інтернат бачать конкретні шляхи досягнення поставлених цілей щодо їх професійного майбутнього. Досліджувані найчастіше обирають спортивний та технологічний предметні профілі, найрідше – філологічний профіль.

Переважаюча частина старшокласників СЖО зазначили, що не мають особистого професійного плану (74%). Проте, більшість юнаків з даної вибірки бачать себе успішними та перспективними працівниками в обраній трудовій діяльності через певний час (53%).

Результати анкетування показали, що найбільший вплив на процес професійного самовизначення досліджуваних старшокласників мають рекомендації психолога, соціального педагога, вчителів навчального закладу (47%) та поради друзів (37%), найменший вплив здійснюють батьки або родичі (10%). На думку юнаків з інтернатної установи, найкраще допоможуть зробити професійний вибір знання про зміст різних професій та видів трудової діяльності.

За даними дослідження професійних схильностей та здібностей за методикою «Орієнтація», більшість досліджуваних схильні до професій типу «людина-техніка», пов'язаних із взаємодією із технічними об'єктами. Типам професій «людина-природа», «людина-людина» та «людина-мистецтво» віддають перевагу менше юнаків. Найменш привабливими є професії типу «людина-інформація».

Результати самооцінювання професійних здібностей свідчать, що старшокласники школи-інтернату найвище оцінюють свої здібності до професій типу «людина-людина», пов'язаних із взаємодією з людьми; трохи нижче оцінюють свої професійні здібності в сферах професій «людина-природа», «людина-техніка». Найнижче оцінили свої професійні здібності в професіях «людина-інформація» та «людина-мистецтво». Слід зазначити, що тільки у 42% старшокласників співпадають професійні схильності та самооцінка професійних здібностей.

Результати дослідження також показали, що для досліджуваних характерне переважання професійних схильностей і професійних здібностей до праці виконавчого характеру над творчим.

Результати діагностики за методикою «Професійна готовність» (А.П. Чернявська) показали, що всі показники професійної готовності у досліджуваних старшокласників мають низькі значення. Найнижчі середні значення у вибірці мають такі складові професійної готовності, як «інформованість» та «вміння планувати». У 95% опитуваних показники «автономність», «вміння приймати рішення», «вміння планувати» мають низький рівень.

Найвищий показник професійної готовності у даній вибірці – «емоційне ставлення», у 15% старшокласників він має середній рівень сформованості. Тільки один старшокласник з досліджуваних має середній показник психологічної готовності до вибору професії за всіма критеріями.

Вивчення сценаріїв професійного вибору за опитувальником виявлення мотивів професійного вибору [1] показало, що основним для даної вибірки є «соціально-інфраструктурний» вибір, що відбувається під впливом специфіки соціально-економічного розвитку регіону та залежить від доступних навчальних закладів, вільних місць на підприємствах. Також для досліджуваних характерні професійні вибори:

- «предметний» – під впливом підвищеного особистісного інтересу до конкретного навчального предмета;
- «антипрофесія» (антисоціальний вибір професії) – на нього впливає нездатність особистості до самореалізації в соціально корисній діяльності;
- вільний вибір – самостійне рішення щодо професійного самовизначення з урахуванням негативних і позитивних факторів професійного вибору.

Слід зазначити, що для багатьох старшокласників характерні:

- «стадний» мотив – вибір майбутньої професії під впливом референтної особи або групи, відповідність вибору бажанням або вимогам оточуючих;
- «компенсаторний» вибір, пов'язаний з прагненням до змін в характері, поведінці, особистості завдяки конкретній професійній діяльності;
- «ситуаційно-прагматичний» вибір – обумовлений не рівнем мотивації, особистісними інтересами та схильностями, а рейтингом професії на ринку праці.

Низьке значення у досліджуваних старшокласників має «консультаційний вибір», що свідчить про мінімальний вплив психолога та педагогів на професійне самовизначення учнів школи-інтернату. Телевізійний та книжковий фактори також мають низькі значення.

У двох досліджуваних юнаків було виявлено мотиви «батьківського заповіту», що означає – вибір майбутньої професії відбувається під впливом психологічної травми, викликаною втратою близьких, і наявним почуттям боргу перед ними. Такі мотиви, як «династичний вибір» та «батьківський

сценарій», не отримали жодного вибору юнаками з інтернатної установи, тобто вибір майбутньої професійної діяльності не нав'язаний батьками і не пов'язаний з продовженням професійних сімейних традицій.

Таким чином, дослідження показало, що більшість досліджуваних старшокласників школи-інтернату не мають професійних планів після закінчення навчання, ще не створили свій план майбутнього професійного шляху. Готовність до свідомого вибору професії низька, у більшості вона як цілісне психологічне явище не сформована. При мінімальному впливі родичів та педагогів на вибір майбутньої професії найбільш значущим фактором є особливості соціально-економічного розвитку регіону, доступність навчальних закладів, вільні місця на підприємствах. За таких умов уявляється доцільним використання корекційно-розвивальної програми для підвищення рівня психологічної готовності до професійного самовизначення учнів установ інтернатного типу.

Список використаних джерел

1. Диагностика профессионального самоопределения: учеб.-метод. пособие / сост. Я. С. Сунцова. Часть 2. – Ижевск: Издательство «Удмуртский университет», 2011. - 142 с.
2. Пирог Г. В., Коробко Д. С. Теоретичний аналіз особливостей професійного самовизначення старшокласників, які знаходяться у складних життєвих обставинах // «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» : II збірник наукових праць – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 28-32.

Портницька Н.Ф.

*кандидат психологічних наук, доцент
кафедри теоретичної та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ВІКОВА ДИНАМІКА НАСЛІДУВАННЯ ТА ТВОРЧОСТІ У ПРОДУКТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Початковим етапом розвитку творчості закономірно вважається дошкільний вік. Протягом цього періоду відбувається розширення спектру умінь та навичок дітей, засвоєних через наслідування (В.О.Просецький, Є.В. Субботський) [5; 6], з одного боку, та розвиток уяви і фантазії як передумов креативності (В.В.Давидов, В.М.Дружинін), з іншого. Таким чином, одним із механізмів розвитку творчості дошкільників є наслідування зразків творчої діяльності (Н.В.Хазратова) [1; 2]. Значна увага звертається на проблеми розвитку творчих здібностей через систему спеціально організованих занять (В.У.Кузьменко, Н.І.Череповська) [3;7]. Однак, виникає питання: який із періодів дошкільного віку є початковим для виникнення творчих дій? З метою вивчення вікових особливостей структури та функцій